Trafikutskottets betänkande 1985/86:27

om ändring i körkortslagen (1977:477) (prop. 1985/86:115)

TU
1985/86:27

Sammanfattning

I betänkandet behandlas i proposition 1985/86:115 föreslagna ändringar i körkortslagen, m.m. De föreslagna lagändringarna innebär att körkort skall återkallas i större utsträckning än för närvarande – vid bl.a. grova hastighetsöverträdelser – att allmänna ombud i körkortsmål får rätt att utfärda föreläggande om varning, som dock blir gällande endast om den godkänts av körkortshavaren, samt att möjlighet öppnas att lägga alkoholutandningsprov till grund för beslut om provisoriskt omhändertagande av körkort.

De nya bestämmelserna om återkallelse av körkort föreslås träda i kraft den 1 juli 1986. Ändringarna i övrigt föreslås träda i kraft den 1 januari 1987.

I en motion (m) yrkas avslag på de föreslagna lagändringarna.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag, dock i fråga om 16 § körkortslagen med viss av utskottet förordad redaktionell ändring. Motionsyrkandena avstyrks.

M-ledamöterna har avgett reservationer (res. nr 1–4) till förmån för motionens förslag.

Propositionen

I proposition 1985/86:115 om ändring i körkortslagen (1977:477) föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) riksdagen att anta ett inom kommunikationsdepartementet upprättat, av lagrådet delvis granskat, förslag till lag om ändring i nämnda lag.

Lagförslaget har tagits in som *bilaga* till detta betänkande.

Motion framlagd med anledning av propositionen

1985/86:525 av Rolf Clarkson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår propositonens förslag till ny lydelse av körkortslagens 16 §,

2. att riksdagen avslår propositionens förslag till ny lydelse av körkortslagens 22 §,

3. att riksdagen avslår propositionens förslag till ny lydelse av körkortslagens 23 §,

4. att riksdagen avslår propositionens förslag att införa en ny paragraf – nr 47 a – i körkortslagen.

Bakgrund

Körkortslagen (1977:477), KKL, ger möjlighet till körkortsingripanden i form av återkallelse av körkortet, varning samt omhändertagande av körkortet mot körkortshavare som inte följer från trafiksäkerhetssynpunkt väsentliga trafikregler. Vidare finns i den till körkortslagen knutna körkortsförordningen (1977:722) bestämmelser om s.k. erinran.

Återkallelse och *varning* beslutas av förvaltningsdomstol (länsrätt i första instans) efter ansökan av allmänt ombud, som är knutet till länsstyrelsen.

Grunderna för återkallelse av körkort finns angivna i 16 § punkt 1–10 KKL. Punkt 1–7 tar direkt sikte på trafiksäkerheten, punkt 8–9 förutsätter att vissa förelägganden inte har åtlytts och punkt 10 avser återkallelse på egen begäran. Om ett körkort återkallas med stöd av punkt 1–6 skall domstolen bestämma en spärrtid – som utgör hinder mot att utfärda ett nytt körkort – på lägst en månad och högst tre år.

I sådana fall som avses i 16 § punkt 2–6 KKL får enligt 22 § KKL i stället för körkortsåterkallelse beslutas om varning, om detta av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd. Huvudregeln enligt 16 § KKL är således att ingripande skall ske i form av återkallelse av körkortet.

Omhändertagande av körkort beslutas av polismyndighet eller åklagare. Förutsättningarna för att ett körkort skall få omhändertas anges i 23 § KKL. Körkortet kan omhändertas bl. a. vid misstanke om trafiknykterhetsbrott efter alkoholanalys av körkortshavarens blod.

I 49 § körkortsförordningen finns bestämmelser om s.k. *erinran*. Finner det allmänna ombudet att någon ansökan om körkortsingripande inte bör göras men att det ändå finns särskild anledning att påminna körkortshavaren om de krav som från trafiksäkerhetssynpunkt gäller för innehav av körkort, skall ombudet erinra körkortshavaren om dem.

Vid behandlingen av prop.1979/80:178 om fortsatt körkortsreform konstaterade utskottet (TU 1980/81:1 s. 21) att antalet balanserade körkortsmål vid länsrätterna hade i det närmaste fördubblats på två år till budgetåret 1979/80 och framhöll att de ökande målbalanserna ingav betänkligheter. Utskottet förutsatte att vissa av de reformer som föreslogs i propositionen skulle kunna bidra till att dels minska antalet inkomna körkortsmål till länsrätterna, dels öka genomströmningstakten i länsrätterna. Utskottet förutsatte vidare att regeringen och berörda myndigheter skulle uppmärksamt följa utvecklingen på området och vidta de åtgärder detta kunde

Utskottet

1. Propositionens huvudsakliga innehåll m.m.

Med en skrivelse i augusti 1985 överlämnade domstolsverket till kommunikationsdepartementet en rapport angående handläggningen av körkortsmål, rapporten (1985:4) Körkortsmålen i förvaltningsdomstolarna och allmänna ombudens resurser – Två statistikundersökningar. Rapporten hade utarbetats av domstolsverket i samarbete med länsstyrelsernas organisationsnämnd och byggde på dels en enkätundersökning om körkortsmål i länsrätterna, kammarrätterna och regeringsrätten, dels en enkätundersökning om de allmänna ombudens verksamhet m.m. I skrivelsen anförde domstolsverket – mot bakgrund av rapportens innehåll – bl.a. att möjligheterna att varaktigt minska tillströmningen av körkortsmål till länsrätterna borde undersökas. Domstolsverket konstaterade att varning i stället för återkallelse av körkort hade förekommit i större utsträckning än som förutsatts. Enligt verkets mening kunde en översyn av bestämmelserna i 16 och 22 §§ KKL om återkallelse och varning övervägas så att bestämmelserna bättre överensstämde med praxis. Enligt verkets mening borde vidare de allmänna ombuden få möjlighet att besluta om varning och ordningen med erinran torde kunna tas bort.

På grundval av domstolsverkets skrivelse och rapport, remissbehandlingen därav samt yttrande av lagrådet över ett till rådet remitterat förslag till ändring av 16 § KKL och till en ny paragraf i KKL, 47 a §, med bestämmelser om rätt för allmänt ombud att utfärda föreläggande om varning, läggs i propositionen fram förslag till ändring av 16 och 22 §§ KKL samt föreslås att i KKL införs en ny paragraf, 47 a §. Ändringen av 16 § KKL syftar till att körkort skall återkallas i större utsträckning än för närvarande vid bl.a. grova hastighetsöverträdelser och ändringen i 22 § att möjligheten att använda varning i stället för återkallelse vid sådana hastighetsöverträdelser inskränks. Genom den nya 47 a § skall de allmänna ombuden i körkortsmål få rätt att utfärda föreläggande om varning.

I propositionen föreslås vidare ändring av 23 § KKL som innebär att alkoholutandningsprov skall kunna läggas till grund för beslut om omhändertagande av körkort. Förslaget grundas på en skrivelse den 17 februari 1986 till justitie- och kommunikationsdepartementen, vari rikspolisstyrelsen har tagit upp frågan om ökade befogenheter för polisen att ingripa med åtgärder mot körkortsinnehav bl.a. i de fall en förare gör sig skyldig till trafiknykterhetsbrott, samt på en rapport av den 7 november 1985, som utredningen (Ju 1980:5) angående alkoholutandningsprov som bevismedel vid misstanke om trafiknykterhetsbrott har avgett till justitiedepartementet.

Ändringarna av 16 och 22 §§ KKL föreslås träda i kraft den 1 juli 1986 och ändringen av 23 § och den nya 47 a § den 1 januari 1987.

För närvarande gäller 16, 22 och 23 §§ KKL – helt eller i tillämpliga delar – även i fråga om körkortstillstånd och traktorkort. Propositionsförslagen innebär inte någon ändring härvidlag. Införs den föreslagna 47 a § i KKL kommer denna paragraf att gälla även i fråga om körkortstillstånd och traktorkort.

I motion 525 (m) yrkas att riksdagen avslår förslagen i propositionen om ändring av 16, 22 och 23 §§ KKL samt om införande i KKL av föreslagen 47 a §. Sammanfattningsvis föreslås sålunda att riksdagen avslår förslaget i sin helhet till lag om ändring i körkortslagen.

I propositionen förutskickas att vissa körkortsfrågor skall övervägas i en särskild utredning. Den 20 mars i år har regeringen bemyndigat chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla en särskild utredare för denna översyn. Utredaren skall enligt direktiven för utredningsarbetet (dir. 1986:10) undersöka förutsättningarna och formerna för omedelbara körkortsingripanden mot förare som inte följer väsentliga trafikregler. Vidare bör utredaren undersöka möjligheten till organisatoriska förändringar i syfte att stödja de allmänna ombuden. Därutöver bör utredaren redovisa förslag som syftar till att förbättra länsstyrelsernas möjligheter att via konsultläkarna utreda medicinska körkortsärenden. Utredningsuppdraget skall vara slutfört senast den 1 maj 1987.

2. Vissa grunder för återkallelse av körkort och för varning (16 och 22 §§ KKL)

Enligt 16 § punkt 3 KKL skall ett körkort återkallas om körkortshavaren genom upprepade förseelser i väsentlig grad har visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter de bestämmelser som gäller i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse för förare av motordrivet fordon eller spårvagn.

Enligt 16 § punkt 4 KKL skall körkort vidare återkallas om körkortshavaren i annat fall har brutit mot en från trafiksäkerhetssynpunkt väsentlig regel vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn och överträdelsen inte kan anses som ringa.

I stället för att körkortet återkallas skall enligt 22 § första stycket KKL körkortshavaren meddelas varning i sådana fall som avses i 16 § punkt 2–6 KKL om varningen av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

Föredraganden anför i propositionen bl.a. att avgöranden som har gällt frågan om körkortsåterkallelse vid enstaka allvarligare trafiköverträdelser – främst grova hastighetsöverträdelser – har gett honom anledning att nu ta upp frågan om nuvarande lagstiftning behöver ändras. Han säger att han i dessa mål har iakttagit en tendens till praxis som inte alltid svarar mot de principer som ligger bakom den nuvarande lagstiftningen.

Föredraganden framhåller vidare att antalet olyckor i trafiken har ökat under de senaste åren och att läget nu är sådant att man måste vidta åtgärder för att bryta den dystra olycksutvecklingen, till vilken den ökade medelhastigheten ute på vägarna enligt honom är en viktig förklaring.

Enligt föredragandens mening är en ökad användning av återkallelseinstitutet en viktig åtgärd i kampen för att nedbringa antalet trafikolyckor.

Med i huvudsak denna motivering föreslås i propositionen dels att den nuvarande punkten 4 i 16 § KKL placeras före punkten 3 i paragrafen, dels att i den sålunda föreslagna punkten 3 görs ett tillägg, varigenom uttrycket "från trafiksäkerhetssynpunkt väsentlig regel" förtydligas genom att hastighetsöverskridanden, körning mot rött ljus, underlåtenhet att iaktta stopplikt och omkörning vid övergångsställe uttryckligen nämns som exempel på överträdelser som bör medföra återkallelse av körkortet. Genom att den nuvarande punkten 4 med tillägg får en mera framträdande plats än tidigare markeras enligt föredraganden allvaret i de förfaranden som avses i punkten.

Vidare föreslås i propositionen att i 22 § första stycket införs en bestämmelse om att det skall finnas synnerliga skäl för att varning skall få träda i stället för återkallelse vid grövre hastighetsöverträdelser i syfte att utrymmet för varning vid sådana överträdelser skall minska.

Ändringarna i 16 och 22 §§ KKL föreslås träda i kraft den 1 juli i år. I fråga om hastighetsöverträdelser som har begåtts före ikraftträdandet föreslås 22 § KKL i sin äldre lydelse gälla.

I motionen föreslås att förslagen till ändring i 16 och 22 §§ KKL skall avslås. Motionärerna åberopar invändningar som lagrådet har anfört mot det till rådet remitterade förslaget till ändring i 16 § KKL. I frågan huruvida ökad användning av återkallelseinstitutet m.m. behövs har lagrådet bl.a. anfört att det tillgängliga materialet inte har gett grund för antagande vare sig att man är för släpphänt med att ingripa enligt 16 § punkt 4 KKL eller att varning skulle ha blivit en i förhållande till tidigare läge och statsmakternas uttalanden allför vanlig form för ingripande. Av utredningen i ärendet kan enligt lagrådet inte sägas framgå, att några särskilda lagstiftningsåtgärder skulle vara påkallade för att få tillämpningen att stämma överens med lagstiftarens intentioner.

Såsom framhålls av föredraganden har antalet olyckor i trafiken ökat under de senaste åren. Under februari månad i år omkom 51 personer i vägtrafiken medan medelantalet trafikdödade under februari månad åren 1981–1985 var 39. Under den senaste tolvmånadersperioden omkom 736 personer i trafiken mot under den närmast föregående tolvmånadersperioden 697 personer. Det är som också framhålls av föredraganden allmänt omvittnat att respekten har minskat för de från trafiksäkerhetssynpunkt väsentliga reglerna – främst hastighetsbegränsningar – både ute på vägarna och i tätorterna. Trafikrytmen har blivit hårdare. Denna utveckling kan självfallet inte accepteras. Olika åtgärder måste prövas för att bryta olycksutvecklingen.

En viktig åtgärd när det gäller att bryta olycksutvecklingen är enligt utskottets mening en *ökad användning av återkallelseinstitutet*. Utskottet tillstyrker därför att uttrycket "från trafiksäkerhet väsentlig regel" i den nuvarande punkten 4 i 16 § KKL förtydligas genom att – såsom föreslås i propositionen – hastighetsöverskridanden, körning mot rött ljus, underlå-

tenhet att iaktta stopplikt och omkörning vid övergångsställe uttryckligen nämns som exempel på överträdelser som bör medföra återkallelse av körkortet. Den föreslagna utformningen av detta förtydligande föranleder inte någon erinran från utskottets sida.

Utskottet anser dock inte att den sålunda kompletterade punkten 4 bör placeras före den nuvarande punkten 3 och att dessa punkter således skall byta plats i paragrafen. En sådan förändring kan förutses orsaka olägenheter, bl.a. för rapporteringen av beslutade körkortsingripanden genom att t.ex. blanketter måste ändras. Risk finns också att ändringen förbises vid undersökningar bakåt i tiden av beslutade körkortsingripanden m. m. Utskottet förordar därför att den nuvarande punkten 3 i paragrafen även i fortsättningen skall betecknas punkt 3 och den nuvarande punkten 4 med föreslagen komplettering även i fortsättningen skall betecknas punkt 4.

Utskottet tillstyrker att ändringen i 16 § KKL träder i kraft den 1 juli i år.

Motionen avstyrks således i här berörd del.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka betydelsen av snabba och bestämda körkortsingripanden mot dem som inte följer väsentliga trafikregler. För närvarande förflyter lång tid mellan en trafikförseelse och körkortsingripandet. Det händer sålunda ibland att ett körkort återkallas mer än ett år efter det att trafikförseelsen har begåtts. Utskottet konstaterar därför med tillfredsställelse att i det uppdrag som utredaren för översyn av vissa körkortsfrågor har fått bl.a. ingår att undersöka förutsättningarna och formerna för omedelbara körkortsingripanden mot förare som inte följer väsentliga trafikregler.

I överensstämmelse med vad som framhålls i propositionen är det viktigt att *utrymmet för användning av varning* vid grövre hastighetsöverträdelser begränsas. Utskottet tillstyrker därför att i 22 § KKL införs bestämmelser om att vid sådana hastighetsöverträdelser varning får träda i stället för återkallelse endast om det föreligger synnerliga skäl. Utformningen av den föreslagna bestämmelsen härom i paragrafen föranleder inte någon erinran från utskottets sida. Utskottet tillstyrker vidare att föreslagen ändring i paragrafen träder i kraft den 1 juli i år och att i fråga om hastighetsöverträdelser, som har begåtts före ikraftträdandet, 22 § KKL i sin äldre lydelse gäller. Utskottet avstyrker sålunda motionen även i här berörd del.

3. Omhändertagande av körkort på grundval av alkoholutandningsprov (23 § KKL)

Om körkortshavare vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn har gjort sig skyldig till vissa grova trafikförseelser m.m. – bl.a. trafiknykterhetsbrott – skall körkortet omhändertas enligt bestämmelser i 23 § första stycket KKL.

Misstänks att körkortshavaren vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn har brutit mot 4 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott – dvs. bestämmelserna om rattfylleri och s.k rattonykterhet – och hade han före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att

alkoholkoncentrationen i hans blod uppgick till minst 0,5 promille under eller efter färden, skall enligt bestämmelser i 23 § andra stycket KKL körkortet omhändertas sedan analysbeviset har erhållits. Är det fråga om brott mot 4 § 2 mom. nämnda lag – dvs. rattonykterhet – men uppgick alkoholkoncentrationen inte till 0,8 promille, skall körkortet inte omhändertas om omständigheterna vid brottet kan anses mildrande.

De refererade bestämmelserna i andra stycket gäller enligt 23 § tredje stycket KKL i tillämpliga delar om det misstänks att körkortshavaren vid förande av ett maskindrivet spårfordon på järnväg eller tunnelbana har brutit mot 6 kap. 2 § järnvägstrafiklagen (1985:192), vilken paragraf innehåller bestämmelser motsvarande ovannämnda bestämmelser om rattfylleri och rattonykterhet m.m.

För att körkort skall kunna omhändertas med stöd av bestämmelserna i 23 § andra stycket KKL krävs som redovisats ovan att analys av blodprov föreligger. Analyser av blodprov tagna vid misstanke om trafiknykterhetsbrott utförs av statens rättskemiska laboratorium. Ca en vecka hinner förflyta innan polis/åklagare har tillgång till utlåtande från laboratoriet.

Ett fysiologiskt samband har påvisats mellan alkoholkoncentrationen i blodet och i utandningsluften. Om vissa betingelser är uppfyllda är det därför möjligt att teoretiskt fastställa förhållandet mellan alkoholhalten i utandningsluften och ett samtidigt taget blodprov. Förhållandet att det sålunda normalt råder en viss bestämd relation mellan alkoholhalten i blodet och den utandningsluft som kommer från lungan ligger till grund för att alkoholutandningsprov används i polisens arbete med att beivra trafiknykterhetsbrott m.m. Enligt lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov får sålunda polisen företa alkoholutandningsprov dels på den som är skäligen misstänkt för brott, främst trafiknykterhetsbrott, dels rutinmässigt på motorfordonsförare i vissa situationer utan att misstanke om trafiknykterhetsbrott föreligger.

Teknikutvecklingen har numera lett fram till konstruktionen av s.k. IR-instrument, som med mycket stor noggranhet anses kunna mäta alkoholkoncentrationen i utandningsluften genom registrering av förändringar i ljusintensiteten när alkoholen i utandningsluften absorberar infrarött ljus. Mot bakgrund av bl. a. utvecklingen på området tillkallades år 1980 en särskild utredare med uppdrag att pröva de rättsliga och praktiska förutsättningarna för att använda utandningsprov som bevismedel i trafiknykterhetsmål (utredningen om alkoholutandningsprov).

Med skrivelse den 2 december 1985 överlämnade utredaren till chefen för justitiedepartementet ovannämnda rapport angående alkoholutandningsprov som bevismedel vid trafiknykterhetsbrott. Utredaren anförde i skrivelsen bl.a. att det under augusti–september 1985 inom utredningen hade yppats djupa meningsskiljaktligheter i en fråga som var av avgörande betydelse för möjligheten att övergå till ett luftanalyssystem och att han mot denna bakgrund hade utarbetat rapporten i vilken han redovisar utredningens nuvarande läge och sin syn på varför han inte anser sig kunna tillstyrka att alkoholutandningsprov används som bevismedel vid trafiknykterhetsbrott. Enligt rapporten har utredaren kommit till den slutsatsen

att ett luftanalyssystem måste från rättssäkerhetssynpunkt kunna statistiskt kontrolleras i efterhand (vilket kan ske med blodprov som analyseras centralt och som kan bevaras). Då sådan kontroll ej kan ske med utandningsprov utan att fördelarna med dessa går förlorade anser sig utredaren inte kunna tillstyrka en övergång till utandningsprov som bevismedel vid misstanke om trafiknykterhetsbrott. I rapporten anförs emellertid att det bör övervägas om inte ett analysresultat från ett s.k. evidensinstrument borde kunna läggas till grund för ett beslut om omhändertagande av körkort enligt 23 § KKL. För att förebygga att omhändertagande beslutas i fall då blodprovet – som kan komma att tas en eller annan timme efter utandningsprovet – på grund av alkoholförbränningen i kroppen visar lägre värde än sistnämnda prov bör enligt utredaren promillegränsen för omhändertagande grundat på utandningsprov läggas på en högre nivå än den som nu gäller för obligatoriskt omhändertagande (0,8 promille). Härigenom kompenseras enligt utredaren den misstänkte inte bara för mätfel hos apparaturen utan också för den alkoholförbränning som i allmänhet hinner äga rum mellan ett utandningsprov och ett blodprov.

I rikspolisstyrelsens ovannämnda skrivelse den 17 februari 1986 till justitie- och kommunikationsdepartementen anförs bl.a. att det för polismyndigheterna skulle innebära en avsevärd rationaliseringsvinst om beslut om interimistiskt omhändertagande av körkort kunde grundas på resultatet av ett utandningsprov som har tagits med ett s.k. evidensinstrument. För polisens del skulle detta innebära att beslut om körkortsomhändertagande kan delges den misstänkte och körkortet kan omhändertas vid det första polisförhöret i omedelbar anslutning till utandningsprovet. Polismyndigheten slipper därigenom ifrån den omgång och tidsutdräkt som följer av att blodanalysbeviset är tillgängligt för myndigheten först någon vecka efter körningen. Då kan det, framhåller rikspolisstyrelsen, vara svårt att nå den misstänkte för delgivning av beslut om körkortsomhändertagande. Omhändertagandet av körkortet försvåras också ofta, framhåller rikspolisstyrelsen vidare, genom att den misstänkte vid detta tillfälle anmäler förlust av körkortet. Rikspolisstyrelsen förordar att polisen interimistiskt skall få omhänderta körkort med mätresultat från utandningsprov som grund under förutsättningen att proven har analyserats i för ändamålet godkända instrument.

Föredraganden framhåller bl.a. mot bakgrund av vad rikspolisstyrelsen har anfört att det skulle utgöra ett betydelsefullt steg i kampen för att få ökad trafiknykterhet att låta alkholutandningsprov utgöra grund för omhändertagande av körkort. Föredraganden ansluter sig till utredarens uppfattning att evidensinstrumenten otvivelaktigt har tillräckligt goda mätegenskaper för att analysresultatet skall kunna läggas till grund för beslut om omhändertagande av körkortet. Med i huvudsak denna motivering föreslås i propositionen att 23 § andra stycket KKL ändras så att detta förfarande blir möjligt genom att orden "sedan analysbeviset har erhållits" i första meningen i stycket får utgå och ordet "uppgick" i denna mening och i nästa mening byts ut mot "kan antas ha uppgått". Ändringen i paragrafen föreslås träda i kraft den 1 januari nästa år.

I motionen yrkas avslag på förslaget till ändring i 23 § KKL. Motionärerna anför bl.a. att det faktum att analysresultatet från utandningsprov ej enligt utredaren om alkoholutandningsprov kan användas som bevis i mål om ansvar för "promillekörning" föranleder stora tveksamheter om det är lämpligt att lägga sådana analysresultat till grund för omhändertagande av körkort.

Som framgår av den ovan lämnade redogörelsen anser utredaren att evidensinstrumenten har tillräckligt goda mätegenskaper för att analysresultatet skall kunna läggas till grund för beslut om omhändertagande av körkortet. I likhet med föredraganden delar utskottet denna uppfattning. Utskottet förutsätter emellertid att berörda myndigheter ser till att man vid bestämningen av analysresultatet har en betryggande säkerhetsmarginal och att analysen företas endast med hjälp av apparatur som har provats och godkänts för ändamålet. Att så bör vara fallet förutsätts också av föredraganden. Utskottet tillstyrker sålunda propositionsförslaget om ändring i 23 § KKL. Detta innebär att utskottet avstyrker motionen i motsvarande del.

4. Befogenhet för allmänna ombudet att förelägga varning (ny 47 a § i KKL)

På grundval av förslag i förutnämnda proposition 1979/80:178 om fortsatt körkortsreform infördes år 1981 i körkortsprocessen ett tvåpartssystem genom att ett allmänt ombud förordnas i varje län för att föra det allmännas talan i vissa körkortsmål. Körkortsutredningen – vars betänkande (SOU 1978:27) Fortsatt körkortsreform låg till grund för förslag i propositionen – hade bl.a. föreslagit att allmänna ombudet skulle få besluta om varning i fall där anmärkningarna mot körkortshavaren inte var så grava att det forsatta körkortsinnehavet borde prövas av länsrätten. Föredraganden anförde i propositionen (s. 45) bl.a. att han övervägt att låta ombudet få besluta om varning i sådana fall där det enligt stadgad praxis var klart att det inte kunde bli fråga om återkallelse. Att ge ombudet denna befogenhet ingav emellertid vissa betänkligheter. Bl.a. hade just avsaknaden av ett allmänt ombud bidragit till att göra praxis ojämn. Det var därför enligt föredraganden ännu inte möjligt att ange i vilka fall det var uppenbart att endast en varning borde komma i fråga. Erfarenheterna av den nya lagstiftningen fick utvisa om det vore lämpligt att i framtiden ge ombudet större befogenheter.

I den här aktuella propositionen 1985/86:115 konstaterar föredraganden att de allmänna ombuden fungerar väl och att det i princip inte finns några invändingar mot att ge dem mer omfattande uppgifter. Han finner att de allmänna ombuden väl kan betros med uppgiften att meddela varning, till följd varav – som han framhåller – antalet körkortsmål i länsrätterna kan minskas. Med i huvudsak denna motivering föreslår föredraganden att ett system motsvarande strafföreläggande införs på körkortsområdet. I en ny

paragraf i KKL, 47 a §, föreslås sålunda bestämmelser om att det allmänna ombudet får befogenhet att utfärda ett föreläggande om varning för godkännande inom viss tid, om det allmänna ombudet anser att varning är en tillräcklig åtgärd. Har ett föreläggande om varning utfärdats, skall enligt andra stycket i den föreslagna paragrafen, ansökan om återkallelse av körkort m.m. (ansökan enligt 41 § KKL) inte få göras förrän tiden för godkännande har gått ut. Ett godkännande skall vara utan verkan om det sker sedan en sådan ansökan har avsänts. I det tredje och sista stycket i den föreslagna paragrafen föreslås en bestämmelse om att ett godkänt föreläggande gäller som ett domstolsbeslut vilket har vunnit laga kraft.

Den nya 47 a § föreslås träda i kraft den 1 januari nästa år.

I motionen yrkas också avslag på det här aktuella förslaget i propositionen. Även härvidlag åberopar motionärerna synpunkter som lagrådet har anfört. Lagrådet konstaterar att förslaget att ge de allmänna ombuden befogenhet att själva besluta om varning bygger på att ombuden har visat sig förtrogna med rådande praxis. Om denna skall ändras, dvs. tillämpningsområdet för varning begränsas mer eller mindre kraftigt, bör enligt lagrådet beslutanderätten ligga kvar hos länsrätterna tills nya principer har stabiliserats, som man kan vara övertygad om att ombuden behärskar. Motionärerna anför att om praxis för varning skulle förbli oförändrad det vore möjligt att i positiv anda överväga ett system med föreläggande om varning på körkortsområdet.

Även utskottet anser att de allmänna ombuden bör ges befogenhet att utfärda föreläggande om varning. Utskottet konstaterar att motionärerna inte synes ha något att erinra i princip mot att de allmänna ombuden får denna befogenhet. Motionärernas motstånd mot förslaget synes bottna i att tiden anses vara för kort – mellan en genomförd begränsning i användningen av varningsinstitutet den 1 juli i år och införande den 1 januari nästa år av befogenheten för de allmänna ombuden att använda detta institut – för att ändrade principer i fråga om användningen skall kunna ha stabiliserats. Utskottet delar inte denna farhåga. Med hänsyn till den stora mängd körkortsmål som prövas i domstol under ett år – under år 1984 inkom nära 35 500 mål till länsrätterna – torde domstolsprövningen av mål under andra halvåret i år kunna ge de allmänna ombuden ledning för deras användning av det ändrade varningsinstitutet. Utskottet tillstyrker sålunda här aktuellt förslag i propositionen. Motionen avstyrks således även i här berörd del.

5. Avskaffande av institutet erinran

Föredraganden anför bl.a. att det av domstolsverkets rapport framgår att institutet erinran inte alls har kommit att användas på det sätt som var avsett. Sedan hösten 1982 gäller, anför föredraganden vidare, den ordningen att när ett registerblad – dvs. ett utdrag ur körkortsregistret – har sänts över till länsstyrelsen för ställningstagande till ett körkortsingripande,

även körkortshavaren får del av registerbladet. Vidare informeras körkortshavaren i samband därmed om att ett ingripande övervägs. Denna ordning innebär, påpekar föredraganden, en sorts erinran. Enligt hans mening framstår därför inte en formell erinran lika angelägen nu som när institutet tillkom. Bl.a. nu nämnda förhållanden talar enligt föredraganden för att institutet erinran avskaffas. Han anför att han avser att senare för regeringen anmäla frågan om upphävande av 49 § körkortsförordningen, vari som redovisats ovan bestämmelserna om erinran finns.

Utskottet har inte något att invända mot att institutet erinran avskaffas.

6. Visst delegeringsarbete på körkortsförfattningarnas område

Föredraganden anmäler att en utredare i statsrådsberedningen i december 1984 till statsministern överlämnade betänkandet (Ds SB 1984:3) Det fortsatta delegeringsarbetet i regeringskansliet del II med underrubriken Trafiktillstånd och lokala trafikföreskrifter. I syfte bl.a. att begränsa antalet besvärsärenden hos regeringen föreslås i betänkandet delegering av vissa typer av ärenden inom kommunikationsdepartemenetets verksamhetsområde.

Föredraganden anför att han avser att återkomma till regeringen i frågan.

Någon anledning för riksdagen att nu uttala sig i den sålunda redovisade frågan finns enligt utskottets mening inte.

7. Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *ändring i 16 § körkortslagen*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:525 (m) yrkande 1 antar det i proposition 1985/86:115 framlagda förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1977:477), såvitt avser 16 §, med den ändringen i förhållande till propositionsförslaget att punkterna 3 och 4 i förslaget betecknas 4 resp. 3,

2. beträffande *ändring i 22 § körkortslagen*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:525 (m) yrkande 2 antar det i propositionen framlagda lagförslaget, såvitt avser 22 §,

3. beträffande *ändring i 23 § körkortslagen*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:525 (m) yrkande 3 antar det i propositionen framlagda lagförslaget, såvitt avser 23 §,

4. beträffande *införande av en 47 a § i körkortslagen*
att riksdagen med avslag på motion 1985/86:525 (m) yrkande 4 antar det i propositionen framlagda lagförslaget, såvitt avser införande av föreslagen 47 a § i körkortslagen (1977:477).

Stockholm den 22 maj 1986

På trafikutskottets vägnar

Kurt Hugosson

Närvarande: Kurt Hugosson (s), Rolf Clarkson (m), Birger Rosqvist (s), Olle Östrand (s), Gösta Andersson (c), Sven-Gösta Signell (s), Margit Sandéhn (s), Hugo Bergdahl (fp), Agne Hansson (c), Sven Henricsson (vpk), Jarl Lander (s), Anders Andersson (m), Yngve Wernersson (s), Ingrid Hasselström Nyvall (fp) och Jan Sandberg (m).

Reservationer

Rolf Clarkson, Anders Andersson och Jan Sandberg (alla m) har till betänkandet avgivit följande fyra reservationer.

1. Ändring i 16 § körkortslagen (mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 5 som börjar med "Såsom framhålls" och på s. 6 slutar med "väsentliga trafikregler" bort ersättas med text av följande lydelse:

Även utskottet ansluter sig till lagrådets uppfattning i här berörda frågor.

Utskottet vill erinra om att den genom proposition 1975/76:155 om vissa körkortsfrågor (TU 28, rskr. 390) fastlagda principen om en individualiserad bedömning av körkortshavarens lämplighet innebär att en mindre schablonmässig och mera individualiserad bedömning skall eftersträvas i körkortsmål. Föredraganden framhöll i nämnda proposition (s. 67) att en nyansering av bedömningen i körkortsmål behövdes. Det gällde t. ex. nykterhetsfrågan, allmän brottslighets betydelse, verkan av olovlig körning och återkallelsetiderna. Man skulle se till helhetsbilden av vederbörandes situation och beakta om han med hänsyn till den samlade utredningen om hans personliga förhållanden kunde anses lämplig som förare. I helhetsbedömningen skulle också ingå att man i vissa fall måste ta hänsyn även till sådana omständigheter som exempelvis behovet av körkort och den tid som hade förflutit mellan en förseelse och körkortsingripandet.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka betydelsen av snabba och bestämda körkortsingripanden mot dem som inte följer väsentliga trafikregler. För närvarande förflyter lång tid mellan en trafikförseelse och körkortsingripandet. Det händer sålunda ibland att ett körkort återkallas mer än ett år efter det att trafikförseelsen har begåtts.

Om det anses att någonting bör göras för att skärpa reaktionerna på enstaka allvarliga trafiköverträdelser – med hänsyn till den ökning som har skett under de senaste åren av antalet olyckor i trafiken – är det enligt utskottets mening naturligt att låta den utredare som tillsatts för att göra en översyn av vissa körkortsfrågor även utreda denna fråga. Detta har också lagrådet framhållit.

Någon ändring i 16 § KKL bör således enligt utskottets mening ej ske nu. Utskottet tillstyrker motionen i här berörd del.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *ändring i 16 § körkortslagen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:525 (m) yrkande 1 avslår proposition 1985/86:115, såvitt avser ändring i 16 § körkortslagen (1977:477),

2. Ändring i 22 § körkortslagen (mom. 2)

– under förutsättning av bifall till reservation 1.

Reservanterna anser

dels att det stycke av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "I överensstämmelse" och slutar med "berörd del" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet har i det föregående anslutit sig till lagrådets uppfattning att några särskilda lagstiftningsåtgärder inte skulle vara påkallade för att få tillämpningen av återkallelse av körkort och varning att stämma överens med intentionerna bakom bestämmelserna om dessa ingripanden. Anledning till i propositionen föreslagen ändring i 22 § körkortslagen finns sålunda inte. Utskottet biträder motionsförslaget om att propositionen i denna del bör avslås.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *ändring i 22 § körkortslagen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:525 (m) yrkande 2 avslår propositionen, såvitt avser ändring i 22 § körkortslagen (1977:477),

3. Ändring i 23 § körkortslagen (mom. 3)

Reservanter anser

dels att det stycke av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Som framgår" slutar med "motsvarande del" bort ersättas med text av följande lydelse:

Med hänsyn till att utredaren om alkoholutandningsprov inte har ansett sig kunna tillstyrka en övergång till utandningsprov som bevismedel vid misstanke om trafiknykterhetsbrott bör man enligt utskottets mening för närvarande ej låta sådana prov utgöra grund för beslut om omhändertagande av körkort enligt 23 § KKL.

Utskottet avstyrker sålunda förslaget i propositionen om ändring i 23 § KKL och biträder därmed motionen i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *ändring i 23 § körkortslagen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:525 (m) yrkande 3 avslår propositionen, såvitt avser ändring i 23 § körkortslagen (1977:477).

4. Införande av en 47 a § i körkortslagen (mom. 4)

Reservanterna anser

dels att det stycke av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Även utskottet" och slutar med "berörd del" bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med lagrådet att någon ändring i praxis beträffande användningen av varningsinstitutet inte nu skulle vara behövlig. Som framhålls i motionen bör dock ett system med föreläggande om varning på körkortsområdet kunna övervägas i positiv anda, under förutsättning att praxis för användningen av varningsinstitutet förblir oförändrad.

Utredaren för översyn av vissa körkortsfrågor skall, som redovisats i det föregående, bl.a. undersöka möjligheten till organisatoriska förändringar i syfte att stödja de allmänna ombuden. Denna del av översynsuppdraget motiveras med att behov föreligger av stöd för de allmänna ombuden för att nå en likartad tillämpning av bestämmelserna om körkortsingripanden. Enligt utskottets mening vore det naturligt att i anslutning till denna del av översynen frågan om befogenhet för de allmänna ombuden att förelägga varning övervägs närmare.

Mot bakgrund av det anförda är utskottet inte berett förorda att de allmänna ombuden ges nämnda befogenhet. Utskottet avstyrker således propositionen i vad avser föreslagen 47 a § i KKL och biträder sålunda motionen i motsvarande del.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *införande av en 47 a § i körkortslagen*

att riksdagen med bifall till motion 1985/86:525 (m) yrkande 4 avslår propositionen, såvitt avser införande av föreslagen 47 a § i körkortslagen (1977:477).

Propositionens lagförslag

Förslag till

Lag om ändring i körkortslagen (1977: 477)

Härigenom föreskrivs i fråga om körkortslagen (1977: 477)[1]
dels att 16, 22 och 23 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 47 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	16 §[2]
Ett körkort skall återkallas	
1. om körkortshavaren har brutit mot 1 § andra stycket eller 4 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott eller 6 kap. 2 § första, andra eller tredje stycket järnvägstrafiklagen (1985: 192),	
2. om körkortshavaren har brutit mot 5 § lagen om straff för vissa trafikbrott och överträdelsen inte kan anses som ringa,	
3. om körkortshavaren genom upprepade förseelser i väsentlig grad har visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter de bestämmelser som gäller i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse för förare av motordrivet fordon eller spårvagn,	*3.[3] om körkortshavaren i annat fall vid förandet av ett motordrivet fordon eller en spårvagn har överskridit högsta tillåtna hastighet, kört mot rött ljus, underlåtit att iaktta stopplikt, kört om vid övergångsställe eller brutit mot någon annan från trafiksäkerhetssynpunkt väsentlig regel, allt om överträdelsen inte kan anses som ringa,*
4. om körkortshavaren i annat fall har brutit mot en från trafiksäkerhetssynpunkt väsentlig regel vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn och överträdelsen inte kan anses som ringa,	*4.[4] om körkortshavaren genom upprepade förseelser i väsentlig grad har visat bristande vilja eller förmåga att rätta sig efter de bestämmelser som gäller i trafikens eller trafiksäkerhetens intresse för förare av motordrivet fordon eller spårvagn,*
5. om körkortshavaren på grund av opålitlighet i nykterhetshänseende ej bör ha körkort,	
6. om det med hänsyn till brottslig gärning som körkortshavaren har gjort sig skyldig till kan antagas att han ej kommer att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken eller om han på grund av sina personliga förhållanden i övrigt ej kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon,	
7. om körkortshavarens förutsättningar för rätt att föra körkortspliktigt fordon är så väsentligt begränsade genom sjukdom, skada eller dylikt att han från trafiksäkerhetssynpunkt ej vidare bör ha körkort,	
8. om körkortshavaren ej följer föreläggande att ge in läkarintyg eller bevis om godkänt förarprov,	
9. om körkortshavaren ej följer föreläggande att förnya körkort,	
10. om körkortshavaren begär att körkortet skall återkallas.	

[1] Lagen omtryckt 1980: 977.
[2] Senaste lydelse 1985: 197.
[3] Utskottet föreslår att punkten betecknas 4.
[4] Utskottet föreslår att punkten betecknas 3.

22 §[5]

I stället för att körkortet eller körkortstillståndet återkallas skall körkortshavaren meddelas varning i sådana fall som avses i 16 § 2–6, om varningen av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd.

I stället för att körkortet eller körkortstillståndet återkallas, skall körkortshavaren meddelas varning i sådana fall som avses i 16 § 2–6, om varningen av särskilda skäl kan anses vara en tillräcklig åtgärd. *Har körkortshavaren avsevärt överskridit högsta tillåtna hastighet, får varning i stället för återkallelse meddelas endast om det föreligger synnerliga skäl.*

Om körkortshavaren har brutit mot 4 § 2 mom. lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott eller 6 kap. 2 § tredje stycket järnvägstrafiklagen (1985: 192) men inte före färdens slut hade förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod under eller efter färden uppgick till 0,8 promille, får varning meddelas honom i stället för återkallelse om omständigheterna är mildrande.

23 §[6]

Om körkortshavaren vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn har gjort sig skyldig till grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom eller företett tydliga tecken på påverkan av starka drycker eller annat ämne, eller om han till följd av sjukdom, skada eller dylikt saknar förutsättningar att föra körkortspliktigt fordon på ett trafiksäkert sätt skall körkortet omhändertas.

Misstänks att körkortshavaren vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn har brutit mot 4 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott, och hade han före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod *uppgick* till minst 0,5 promille under eller efter färden, skall körkortet omhändertas *sedan analysbeviset har erhållits*. Är det fråga om ett brott mot 4 § 2 mom. nämnda lag, men *uppgick* alkoholkoncentrationen inte till 0,8 promille, skall körkortet inte omhändertas om omständigheterna vid brottet kan anses mildrande.

Misstänks att körkortshavaren vid förande av ett motordrivet fordon eller en spårvagn har brutit mot 4 § lagen (1951: 649) om straff för vissa trafikbrott, och hade han före färdens slut förtärt starka drycker i sådan mängd att alkoholkoncentrationen i hans blod *kan antas ha uppgått* till minst 0,5 promille under eller efter färden, skall körkortet omhändertas. Är det fråga om ett brott mot 4 § 2 mom. nämnda lag, men *kan* alkoholkoncentrationen inte *antas ha uppgått* till 0,8 promille, skall körkortet inte omhändertas om omständigheterna vid brottet kan anses mildrande.

Misstänks att körkortshavaren vid förande av ett maskindrivet spårfordon på järnväg eller tunnelbana har brutit mot 6 kap. 2 § järnvägstrafiklagen (1985: 192), gäller bestämmelserna i andra stycket i tillämpliga delar.

[5] Senaste lydelse 1985: 431.
[6] Senaste lydelse 1985: 197.

47 a §

Om det allmänna ombudet anser att varning är en tillräcklig åtgärd, får ombudet utfärda ett föreläggande om varning för godkännande inom viss tid.

Har ett föreläggande utfärdats, får ansökan enligt 41 § inte göras förrän tiden för godkännande har gått ut. Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan en sådan ansökan har avsänts.

Ett godkänt föreläggande gäller som ett domstolsbeslut vilket har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft, i fråga om 16 och 22 §§ den 1 juli 1986, och i övrigt den 1 januari 1987. I fråga om hastighetsöverträdelser som har begåtts före ikraftträdandet gäller 22 § i sin äldre lydelse.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1986